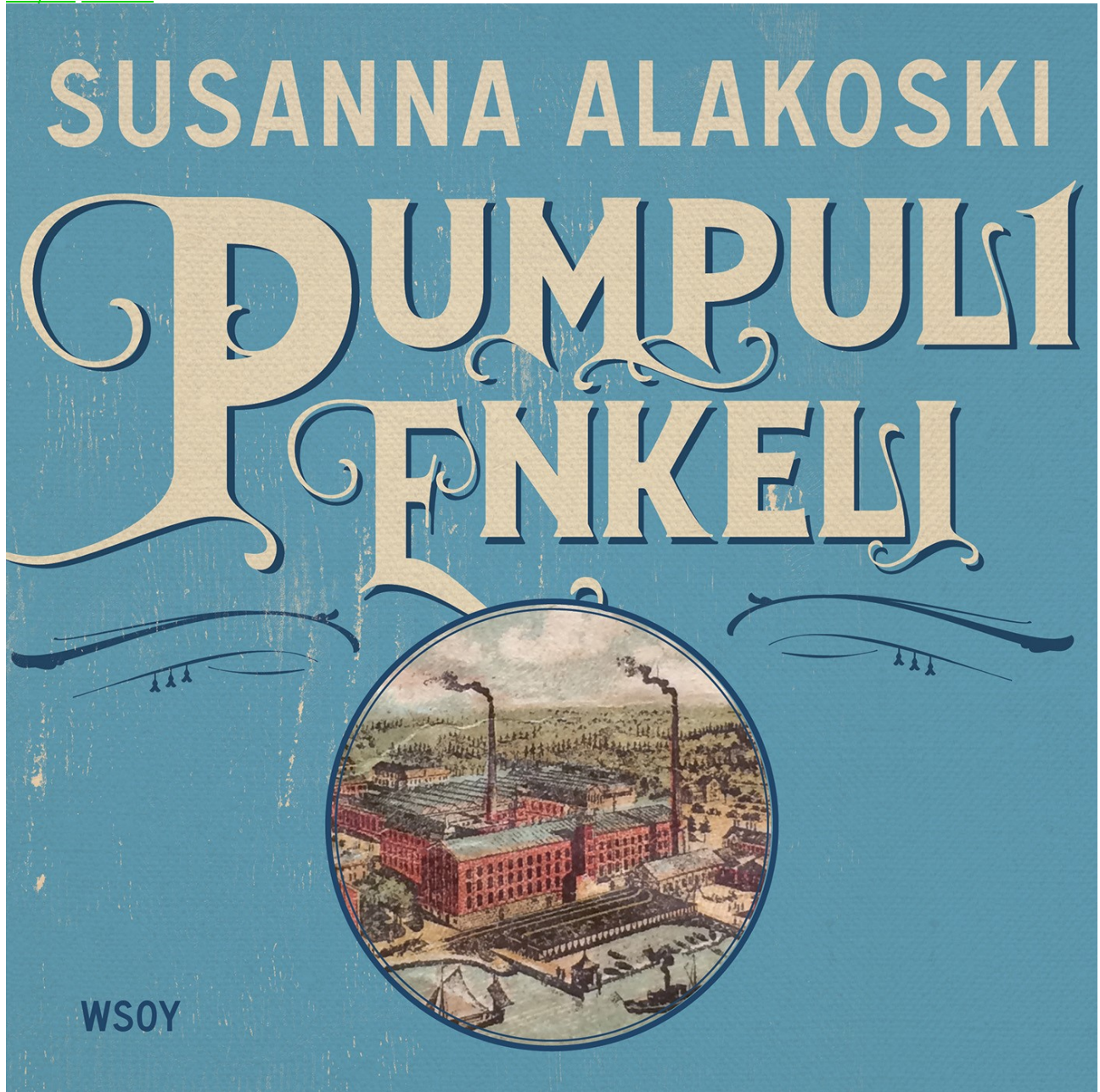

Susanna Alakoski: Pumpulienkeli

[PM/31 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ (7.5.2021)

Ruotsinsuomalaisen Susanna Alakosken teos *Pumpulienkeli* (*Bomullsängeln* suom. Sirkka-Liisa Sjöblom 2021) aloittaa neliosaisen sarjan yhden suvun elämästä neljän naisen näkökulmasta kerrottuna. Sarjan ensimmäisen romaanin päähenkilö on Hilda, joka syntyy keväällä 1905 Sorolan talossa Maalahdessa Pohjanmaalla. Sanna-täti kasvattaa Hildan, koska Hildan äiti on sairas ja isä Amerikassa. Hildan lapsuuteen kuuluvat loputtomasti kiinnostavia tarinoita kertovan Sanna-täidin lisäksi myös naapuritaloissa asuvat tädit ja heidän miehensä.

Hildan lapsuudesta ja nuoruudesta kertova osuus kuvaa maatalon elämää. Mitä muuta elämä maatalossa on kuin työtä? Vuodenajat vaihtuvat, ja askareita riittää talossa, navetassa, pellolla ja metsässä. Hilda kasvaa, käy rippikoulun, aikuistuu ja päätyy Rikkolan maalaistaloon piikomaan.

Rikkolassa Hilda ystäväystyy Helliin kanssa. Yhdessä he lukevat Wasa Underrätelseriä ja unelmoivat muutosta Vaasaan. Jokin muutos on saatava, sillä piialla ei ole vapaa-aikaa eikä nimeksikään rahaa. Vaasassa voisi ehkä käydä kahvilla konditoriassa ja elokuvissakin. Ystävykset aloittavat työt Vaasan pumpulilla vuonna 1923. Sisällä tehtaassa haisi kostealta ja pölyiseltä. Pistävältä, inhottavalta. Hilda katseli silmät selällään ympärilleen, seisautui kesken askeleen, jäi tuijottamaan. Sali oli suurempi kuin ruispelto. Korkeampi kuin tammi. Ikkunat olivat Pyhän kolminaisuuden kirkon ikkunoita suuremmat. Ikkunaruutuja, seiniä, lattiaa peitti paksu pöly. Rivejä, rivejä, rivejä. Oikea koneiden, putkien, rattaiden, akseleiden ja essujen sekamelska. Kaikkialla oli laatikoita. Lankaa, hahtuvaa. Rullia. Nöyhtää. Öljykannuja. Salin täytti epätahtinen jyske. Siihen hukkuivat sekä työnjohtajan ääni että Hildan ajatukset. Siunatkoon, Hilda ajatteli, siunatkoon. Hän painoi kädet korvilleen. Älä anna pahan voittaa itseäsi, vaan voita sinä paha hyvällä. Työnjohtaja kulki edeltä. Hän puhui nopeasti, osoitteli ja huusi tehdassanoja. Pääkonttori paloi hiljan, viime keväänä, oikosulku, hän mylvi, kaput. Puuvillapörssissä esiintyy rajuja heilahteluja, hän huusi. Ostaminen on the spot 1870-luvun tapaan on vanhanaikaista, nykyään käydään kauppaa futuureilla, hän huusi. Herra hyvästi hallitkoon, hän puhuu ulkomaankieltäkin, ajatteli Hilda. (s. 195)

Olot tehtaalla ovat karut ja alkeelliset. Tehtaan pilli rytmittää päivän. Helli on kiinnostunut työntekijöiden oikeuksista; Hilda taas tekee työnsä ehkä kuuliaisemmin kuin ystävänsä.

Toki pumpulillakin monet asiat voisivat olla paremmin. Kuumuus ja kylmyys, valaistus koneiden ääressä. Juomavesi. Toki tehdas voisi perustaa seimen lapsille. Ja ajatella, jos palkat seuraavan sodan ja kalliin ajan koittaessa seuraisivat tavaroiden hintakehitystä. Kriisiaikoina voitaisiin ehkä tarjota hätäaputoita kaikkein köyhimmille. Ei ollut oikein, ja tämän oli jo Sanna-täti sanonut silloin kun Hilda oli ollut pieni, ei ollut oikein, että työläisten lehdet ja kirjoitukset kiellettiin. Ei myöskään ollut oikein, että lakot kiellettiin, jos ne syntyivät tarpeesta ja jos tarkoituksena oli vain päästä eroon torakoista, hämähäkeistä ja hiiristä ja muuttaa sietämättömät työehdot kohtuullisiksi. Ja ei, ei totisesti ollut oikein kieltää työläisiä kokoontumasta ja keskustelemasta heitä itseään koskevista asioista. (s. 275)

Sairaudet ja tapaturmat ovat tavallisia tehtaan työntekijöiden parissa. Tohtori lähettää Hildankin Vöyrin keuhkotautiparantolaan, josta Hilda kymmenen kuukauden kuluttua palaa vielä puolikuntoisena takaisin Vaasaan. Hilda tapaa Arvon, joka tekee töitä korjausverstaalla. Arvo osaa soittaa kanteletta ja hypätä uimahyppyjä. Nuoret menevät naimisiin ja saavat kaksi lasta. Helli on Hildan ja Hildan perheen vankkumaton tuki.

Hilda katsoi Helliä. Aina joukon etunenässä tai sokerilaatikolla. Tai sitten Helli tutki ja löysi vaikka mitä, ruotsalaisista lehdistä aina raportteihin ja kirjoihin. Tai piti tuosta vain loistavia puheita käymälässä tai saunanlauteilla. Juuri nyt Hilda ei tiennyt, kumpaa rakasti enemmän, Arvoa vai Helliä. (s. 332)

Hilda ei lopeta haaveilemistaan Vaasassakaan. Hän selailee ruotsalaisia lehtiä ja unelmoi ompelukoneesta ja omasta naistenvaateputiikista. Kunpa vain saisi käydä koulua, jossa opetetaan tekemään vaatteita!

Romaanissa kuvataan myös, miten vuoden 1918 tapahtumat ja erityisesti toinen maailmansota vaikuttavat Hildan elämään.

Kehräämön uudisrakennuksen toiminta ajettiin alas, ja Arvo oli kutsuttu töihin. Pumpulin raaka-ainepulan vuoksi Hilda oli kotona. Se oli tavallaan hyvä, koska koulunkäynti oli epäsäännöllistä ja Greta ja Jonni tarvitsivat äitiä. Mutta tänä kuponkien aikana kaikki lisätulot tulivat tarpeeseen. Kananmunia he olivat jo lakanneet ajattelemasta, samoin lihaa ja vihanneksia. Lasten maitoannos oli puolitoista desilitraa päivässä. Nykyään maitoon kastettiin vain Työmies-näkkileipää. Kotitekoisesta nisusta ei puhuttu, ompelukonehaaveet oli ollut haudattava, eikä Hilda enää keksinyt erilaisia tapoja maustaa papusoppaa. Leipomoa hän ei halunnut edes ajatella, ei halunnut enää jonottaa sillä tavalla. Hän ei kestänyt, että tuore leipä oli joka kerta lopussa, kun tuli hänen vuoronsa. Ja kuiskittiin, että Sundbergin Seppo kasvatti kyykäärmeitä ja myi niitä ravintoloille lihana. (s. 323)

Sodan aikana kaikesta on pula. Vaatteita korjataan ja paikataan, ja vanhoista vaatteista ommellaan uusia vaatteita. Hildankin perhe saa oman palstan, jossa kasvattaa kaalia ja perunaa. Pahinta lienee kuitenkin pelko oman tai rakkaimpiensa hengen puolesta.

Pumpulilla puhuttiin. Vaasaan oli pudotettu yli kaksisataa pommia. Ryssän maalitauluina olivat olleet tehtaat. Suomen Moottoritehdas, rautatievarikko, Wärtsilä, Pumpuli ja sokeritehdas. Rautatehdas ja Wärtsilä olivat kärsineet vahinkoja. Pommeja oli pudonnut jälle Pumpulin edustalle. Kaksikymmentäkuusi pommia oli jäänyt suutariksi. Neljäkymmentäkaksi ihmistä oli loukkaantunut tai kuollut. Oli syttynyt seitsemän tulipaloa, ja kolmetoista taloa oli raunioina. Ja Kirkkopuistikko, herran tähden, ja Vuorikatu ja Laivakatu. Ja kaikkialla lasinsirpaleita. Ja jääkylmiä asuntoja ja joukoittain kodittomia. Ja Pitkänlahdenkatu ja suomalainen yhteiskoulu. Ja ajatella, vaikka maa oli vahvassa roudassa, pommit olivat tehneet siihen kolme metriä syviä kuoppia. Kaikkialla kartonkia, lautoja ja nauvoja. Miten oli mahdollista, että oli syntynyt tällaista jälkeä eikä ainoatakaan ryssän pommikonetta ollut saatu ammutuksi alas. (s. 340 – 341)

Kaikkein vaikeinta romaanissa on lukea siitä epäoikeudenmukaisuudesta, jota Hildan tielle elämässä tulee. Hilda on kuitenkin sinnikäs. Hän kohtaa merkittäviä vastoinkäymisiä elämässään, mutta selviää niistä ehkä entistäkin voimakkaampana. Onnekseen Hilda löytää ympärilleen lojaaleja ihmisiä. Romaanissa onkin vaikeista tapahtumista huolimatta aina positiivinen pohjavire.

Hilda leimasi itsensä sisään. Ripusti takin kaappiin. Solmi essun ja sitaisi huivin päähän. Jo ennen kuin kone oli käynnistynyt, hän oli vaipunut ajatuksiinsa. Jonni ja Lilli Ruotsissa. Hän itse yksin pikkuisen kanssa. Mutta mitä ihminen saattoi tehdä? Sitä kai vain eli ja kuoli, Hilda ajatteli. Ja elämän aikana lapsia syntyi ja lapsia kuoli ja rakennettiin rautateitä ja pystytettiin huviloita ja konserttisaleja rikkaille. Käytiin kaupassa, kehrättiin, kudottiin ja ommeltiin vanhasta uutta. Polkupyörä maksoi vieläkin yhtä paljon kuin lypsylehmä. Mutta samapa se. Palosaaren

tiet olivat yhä sellaisessa kunnossa, ettei pyöräilyä voinut ajatellakaan. Ja eikö ollut niin, että vaikka elämä oli yhtä työtä ja vaivaa, huolta ja murhetta, masentua ei pitänyt. (s. 443)

Romaanin jälkisanoina kirjailija kertoo, että Hildan esikuvana on ollut hänen oma isoäitinsä, jonka työura tehtaalla oli lopulta viidenkymmenen vuoden mittainen. Teoksessa ollaankin aina poikkeuksetta pienen ihmisen puolella.

Pumpulienkelin viehäytys rakentuu monella eri tavalla. Lukijan sympatiaa vaatimatonta päähenkilöä kohtaan rakennetaan huolella. Romanin miljööt sekä maaseudulla että kaupungissa kuvataan monipuolisesti. Suomen historian vaikeita vuosia käsitellään monitahoisesti. Jään pohtimaan, miten Vaasassa syntynyt ja Ruotsissa varttunut kirjailija näkee Suomen historian. Asetelma on mielenkiintoinen.

Susanna Alakoskelta on aiemmin suomennettu *Sikalat* (*Svinalängorna*, suom. Katriina Savolainen 2007), joka sai ruotsalaisen August-kirjallisuuspalkinnon. Romanin pohjalta tehtiin Elokuva *Sovinto*, jonka ohjasi Pernilla August 2010. *Sikaloiden* jälkeen on ilmestynyt toinen romaani, esseitä ja lastenkirjoja.

On hyvin mahdollista, että *Pumpulienkeli* aloittaa Alakosken tuotannon merkittävimmän kokonaisuuden. Teos on kunnianhimoinen. On aivan selvää, että kirjailijalla on vielä paljon sanottavaa ja tarinoita kerrottavanaan. Odotan mielenkiinnolla sarjan seuraavaa osaa, joka kertoo Hildan tyttärestä Gretasta.

Susanna Alakoski: *Pumpulienkeli* (*Bomullsängeln*) Suom. Sirkka-Liisa Sjöblom. Werner Söderström Osakeyhtiö 2021. 484 s.

Liisamari Seppälä on helsinkiläinen kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta.